

PEDAGOŠKA IN ANDRAGOŠKA VLOGA ŠOLSKE KNJIŽNICE: PRIMER MEDPREDMETNE URE / Urša Bajda / OŠ Tončke Čec Trbovlje in JZ OŠ Marjana Nemca Radeče

Šolska knjižnica je pomemben prostor za učenje in vir gradiva tako za učence kot tudi za učitelje, zato je njeno delovanje zajema tako pedagoške kot tudi andragoške dejavnosti. Z ustrezno nabavno politiko lahko knjižnico opremimo s sodobno in relevantno literaturo, ki omogoča razvoj temeljnih življenjskih kompetenc učencev in vseživljenjsko učenje tudi učiteljem.

Da šolski knjižničar deluje kompetentno tako andragoško kot pedagoško, je v precejšnji meri odvisno od podpore vodstva na eni strani, pa tudi etosa samega knjižničarja na drugi strani.

Šolska knjižnica kot informacijski center posamezne vzgojno-izobraževalne ustanove naj bi bila prostor načrtovanja in izvajanja šolskega kurikula. Podrobneje delovanje šolskega knjižničarstva v šolskem kurikulumu opredeljuje Učni načrt za izvajanje medpredmetne oz. kroskurikularne dejavnosti t. i. knjižnično-informacijsko znanje (KIZ) (Splet 1).

Šolski knjižničar skrbi za knjižno in knjižnično vzgojo učencev tako, da elemente svojih pedagoških znanj povezuje z bibliotekarskimi in jih posreduje pri vsakovrstnih srečanjih z učenci v življenjskih situacijah. Najočitnejše pri urah, ki so namenjene KIZ - bibliopedagoške ure. S tega vidika bi bilo ustreznejše, da bi delavca v šolski knjižnici, ki izvaja bibliopedagoške ure, poimenovali bibliopedagog.

Ker pa šolski knjižničar lahko izvaja tudi biblioandragoške ure za odrasle – za ostale pedagoške delavce ali starše, bi ga lahko poimenovali tudi biblioandragog¹.

Knjižnično informacijsko znanje (KIZ) zajema vse elemente informacijske pismenosti s poudarkom na uporabi

knjižnice in z njeno pomočjo dosegljivih informacij. Informacijska pismenost pa je sposobnost pridobiti, vrednotiti in uporabiti informacije iz različnih virov. Torej je to razširjen koncept tradicionalne pismenosti, ker se veže na uporabo kateregakoli sistema znakov in vključuje razumevanje in ustvarjalno rabo informacij, posredovanih tudi s sodobno tehnologijo, sodobnimi računalniškimi in komunikacijskimi viri.

PRIMER MEDPREDMETNE URE: KNJIŽNIČNO-INFORMACIJSKO ZNANJE IN NARAVOSLOVJE

Nastanek medpredmetne povezave sva načrtovali skupaj z učiteljico naravoslovja z namenom, da učenci prepoznajo serijske publikacije kot vir črpanja informacij s področja naravoslovnih vsebin.

V učni sklop Živa narava in učno enoto Rastlinski deli, ki se obravnava v 6. razredu pri naravoslovju, sva medpredmetno povezali tudi knjižnično-informacijsko znanje (KIZ), zato je bila ura izvedena v šolski knjižnici.

Timsko načrtovanje

Pri načrtovanju sva upoštevali splošni cilj:

- ▶ Učenci razvijajo sposobnosti in veščine za samostojno uporabo knjižnice in informacijskih virov.

Hkrati pa učenci spoznavajo in uporabljajo:

- ▶ strategije pridobivanja informacij in razreševanja problema,
- ▶ tiskane in netiskane publikacije, njihove značilnosti in namen,
- ▶ lokacije informacij (v knjižnicah možnosti tekočega informiranja o publikacijah, možnosti za tekoče seznanjanje z novostmi na področjih zanimanja),

- ▶ organizacijo informacij, vire za splošno, specialno in tekoče informiranje (referenčna literatura, tudi periodika, katalogi, sistemi za iskanje informacij v elektronskih podatkovnih zbirkah),
- ▶ informacijsko tehnologijo kot pomembno orodje.

Tako učenci usvojijo in uporabijo nove pojme:

- ▶ strokovni članek,
- ▶ periodična publikacija/serijska publikacija,
- ▶ navajanje virov,
- ▶ bibliografski podatki.

Pri operativnih ciljih:

- ▶ Učenci ponovijo lociranje gradiva v šolski knjižnici, vrste gradiva v šolski knjižnici in spoznavajo serijske publikacije, ki vsebujejo strokovne članke/prispevke tudi o naravoslovnih temah.
- ▶ Učenci raziskujejo serijske publikacije – iščejo vsebine v povezavi s tematikami iz naravoslovja – aktivno delajo z besedili – članki v serijskih publikacijah/revijah.
- ▶ Učenci vrednotijo posamezna besedila in se odločajo o izbiri glede na zanimivost za predstavitev.
- ▶ Skupinsko pripravijo predstavitev primerjave dveh izbranih različnih člankov.
- ▶ Učenci se preizkusijo v oblikovanju bibliografskega zapisa/navedbe vira po (vnaprej določenih) korakih.

Didaktični pristopi:

- ▶ Učne oblike in metode: frontalna, individualna, skupinsko delo, sodelovalno učenje, razgovor, razlaga, diskusija, praktično delo, demonstracija, delo z besedilom, raziskava.
- ▶ Učni pripomočki: učbenik, IKT, projektor, plakat.

¹ Biblioandragogika se od že uveljavljene bibliopedagogike razlikuje po tem, da so v »biblio« učeči se proces vključeni odrasli in v tem, da je temeljni element pri načrtovanju biblioandragoških programov izkustvo. Biblioandragogika torej predstavlja vse andragoške procese v povezavi s knjižnico in knjižničnim gradivom. Biblioandragoške ure pa izvajajo bibliotekarji, ki izvajajo dejavnosti v povezavi s knjižnico in knjižničnim gradivom za odrasle uporabnike. To so različne oblike promocije branja med odraslimi, kot so: bralni klubi, bralna značka za odrasle ... (povzeto po Bajda 2008).

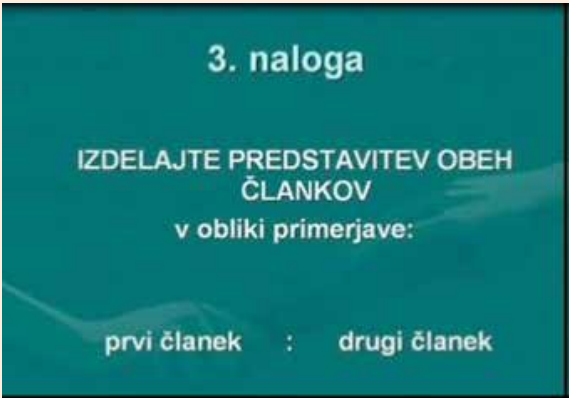
Literatura za učitelja in učenca:

Spoznavamo naravo 6: učbenik za naravoslovje v 6. razredu (2012)

Učitelj uporablja literaturo iz kabineta, knjižnice, spleta in skupnosti SIO.

Knjižnično gradivo v šolski knjižnici – različne serijske publikacije (GEO, National Geographic Slovenia, GEA).

Potek učnega procesa

Čas	Učitelj/knjižničar	učenci
5 minut	Učiteljica jih razdeli v skupine in začne z uvodno MOTIVACIJSKO diskusijo. V diskusiji učiteljica medpredmetno povezuje znanja, ki so jih učenci usvojili pri zgodovini, z znanji s področja KIZ in naravoslovja. (5 minut)	Učenci se zberejo v šolski knjižnici.
10 minut	Učiteljica vsaki skupini razdeli po 3 različne naslove serijskih publikacij in jih spodbudi k razdelitvi vlog posameznikov v skupini. (10 minut)	Učenci preko diskusije »ugotovijo«, da v serijskih publikacijah (revijah), ki jih hrani šolska knjižnica, lahko najdejo mnogo člankov s področja naravoslovja. (10 minut)
		
15 minut	Učiteljica jih opozori na NAVAJANJE VIRA, iz katerega so črpali informacije, in sicer po korakih:	Učenci raziskujejo raznovrstnost člankov v posameznih revijah, vrednotijo, diskutirajo. Njihova naloga je, da izberejo dva različna članka s področja naravoslovja (karkoli v povezavi s snovjo, ki so jo obravnavali v letošnjem šolskem letu pri tem predmetu) ter ju med seboj primerjajo. (15 minut)
20 minut		Učenci primerjavo zapišejo v obliki miselnega vzorca na večjo polo papirja ter se pripravijo na predstavitev svoje primerjave ostalim sošolcem. (20 minut)
25 minut	Učiteljica usmeri posamezne skupine po potrebi.	Predstavitev svojih izdelkov, ki so nastali tekom učnega procesa ostalim učencem (vsaka skupina posebej). (25 minut)
15 minut	Učiteljica spodbudi učence k skupni diskusiji o učnem procesu – refleksija.	Učenci pospravljajo pripomočke ter diskutirajo neobremenjeno – samorefleksija učnega procesa.

Vrednotenje/samorefleksija

Učenci in učiteljica so bili zadovoljni s potekom in realizacijo učne enote. V večini se vrednotenje zapostavlja, ker navadno zmanjka časa. Tokrat smo refleksiji namenili potreben čas in prav vsak učenec je lahko izrazil svoje mnenje.

Samorefleksija učiteljice – šolske knjižničarke se je dotaknila potrebnih pogojev za izvedbo takšne ure oz. znanega problema, da je izjemno redko, ko lahko knjižničar pridobi kar dve šolski uri v enem kosu. Tokrat je bil to splet okoliščin ob odsotnosti učiteljice naravoslovja, ura pa je bila načrtovana predhodno.

ZAKLJUČEK

Bibliopedagog kot šolski knjižničar se z učenci ne srečuje le v predvidenih urah KIZ (štirikrat letno), ko učenje večinoma poteka formalno. Učenci lahko prihajajo v šolsko knjižnico vsakodnevno, v času,

ko je ta odprta za izposajo. Takrat se v šolski knjižnici najpogosteje udejanja priložnostno, samostojno ali skupinsko učenje. Učenci samostojno ali s pomočjo bibliopedagoga iščejo ustrezno literaturo za najrazličnejše šolske potrebe ali zgolj za prosti čas. Kompetenten šolski knjižničar – bibliopedagog vsakršno informacijsko potrebo učenca lahko izkoristi za vzgajanje in spodbujanje vseživljenjskega učenja tega učenca, s pristopi, ki spodbujajo metakognitivne procese.

V šoli je pomembno, da posamezni učni predmeti in področja iščejo svoj smisel v povezanosti z drugimi, v dopolnjevanju in prepletanju ciljev ter vsebin in v uporabi pridobljenega znanja v različnih praktičnih situacijah. Nepotrebno drobljenje informacij med posamezne predmete skoraj vedno povzroči kopičenje podatkov, ki jih otroci niso sposobni

povezati v razumljivo celoto oziroma številnim informacijam niso sposobni dati uporabne vrednosti. Zato se kot eno pomembnih kakovostnih prvin pouka poudarja tudi medpredmetne povezave, ki smo jo realizirali tudi v povezavi s šolsko knjižnico.

Literatura

Bajda, U. (2008). Vseživljenjsko učenje v šolski knjižnici: bralni krožki za učitelje in/ali starše učencev. Šolska knjižnica, letn. 18, št. 3-4. 150.

Bajda, U. (2013). Šolske motivacijske dejavnosti za izboljšanje bralne pismenosti učencev. Vzgoja in izobraževanje, letn. 44, št. 2-3 (2013). 122-127.

Splet 1. Posodobljeni kurikulum Knjižnično informacijsko znanje za osnovno šolo (2011). http://www.zrss.si/pdf/080711123601_1-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf (dostop 28.2.2014).

Reci NE brez slabe vesti

Se sprašujete o lastnih mejah?

Se bojite prizadeti najbližje in najdražje?

Vas je strah nepriljubljenosti ali zavrnitve?

Potem je novi priročnik znanega danskega družinskega terapevta Jesperja Juula z naslovom **Reci NE brez slabe vesti** kot nalašč za vas. Če kot starši nenehno dopuščate otroku, da prestopa vaše meje, vas starševstvo izčrpa, otrok pa se počuti krivega za vašo izčrpanost. Če pa v razmerju z otrokom upoštevate tudi svoje potrebe, meje in čustvene odzive, otroku nudite tisto, kar je najpomembnejše, to pa je starševsko vodstvo. Naučite ga bivati s soljudmi, izražati lastne meje in želje ter razvijati empatijo, samospoštovanje in socialne veščine.

Jesper Juul je danski družinski terapevt, predavatelj in avtor, ki je že tri desetletja eden vodilnih avtorjev v razpravi o vzgoji otrok. Njegova prva knjiga **»Kompetentni otrok«** je prevedena v trinajst jezikov in še danes, desetletje po izidu, velja za »biblijo« vzgoje.

230 x 150 mm, 84 strani, 19,99 €

Druge uspešnice Jesperja Juula:

29,90 € 19,90 € 24,90 € 39,90 € 27,99 € 19,99 €

☎ 04 5320 200 ✉ zalozba@didakta.si 🌐 www.didakta.si 📖 DIDAKTA